ڕۆژمێری چاڵدێران و دۆکۆمێنتێک بۆ قوڵکردنەوەی تاکخوازی.

خوێندنەوەیەک بۆ چیرۆکی (ڕۆژمێری چاڵدێران) ی کاروان کاکەسوور

ئیسماعیل حەمەئەمین

مێژووی چاڵدێران ئەو چیرۆکە نیە کەسەرەتایەکی کلاسیکی هەبێت بۆ ئەوەی بەدوای ووردەکاریەکانی مێژوو و یەکلایکردنەوەی بەڵگەنامە مێژوویەکاندا بگەڕێن و بەهانەیەک بدۆزینەوە بۆ لێرەبوونی خۆمان، لەنێوەندێکدا بۆ ئەوەی کەوانەیەک بەخۆمان ببەخشین لەنێو تۆمارکردندا، نەخێر بەپێچەوانەی ئەمانەوە، چیرۆکنوس (کاروان کاکە سوور) مێژوویەک دەخاتە نێو تاڵە نەشیمەلەکانی گێڕانەوەیەک، بەجۆرێک کەخوێنەر هەستدەکات شەڕی چاڵدێران ڕووداوێکی ناسک بووە و سروشی بوژاندنەوەی چەندەها تۆن ورەنگ وهەستی سێکسواڵین،وەک ئەوەی کارەساتێکی مێژووی بووبێت. لەڕووداوێکی خوێنایەوە پەلکێشی دەکات بۆ نێو مامەخولەکانی خەون ودنیای ووردی شتەکان و ڕەنگەکان، بۆ نێو دنیایەکی دیکە بەچەندەها سەدەی غەمبار لە مێژووی شەڕی چاڵدێران دوور دەکەوێتەوە.

ئەم ڕۆحەسەیرانەی چیرۆکەکە لەنێو جومگەیەکی مێژووی ، ڕوداوێکی مێژوویی ئاوەهادا خۆیان درێژ دەکەنەوە و بینایەکاریەک پێکدەهێنن لەسەر بینای ڕوداوێکی وەک چاڵدێران، کەنازانین ئایا بەهەقەت ئەم چیرۆکە ڕویداوە یاخود لەنێو فانتازایەکەوە سەرچاوەی هەڵگرتووە کە ڕۆحێکی برینداری کوردیە دەیەوێت گێڕانەوەی چیرۆکەکان لەشێوازێکی دیکەدا بخاتە ڕوو، بەجۆرێک هیچ پەیوەندیەکی ئۆرگانی نەبێت بە(چاڵدێران) وە نیە ، جگە لەو ڕاڕەوە هێمن وپڕ هیواو زایەندەخۆشنودیە زیندەخەونانەنەبێت کەچیرۆکنوس بۆئێمەی ڕاکێشاوە، بۆ هیچ نا، تەنها بۆ ئەوەی لەیەکلاکردنەوە گرێی مێژوویە ناسیونالیەکانمان دوورکەوینەوە و بەشێوەکی دیکە لەکەنار مێژوو ڕابوەستین بەبێئەوەی شەپۆلەکانی ڕاپێچی خۆیمان بکات.

لەو بڕوایەدام ئەم چیرۆکەی کاروان یەکێکە لەو چیرۆکانەی لەپشتیەوە ڕۆحێکی برینداری مێژوویی کوردەواری وەستاوە کەنایەوێت مێژوو یەکلاکاتەوە بۆ ئەوەی پێناسەی خۆی بکات، بەڵکو مێژوو هۆکارێکە بۆ گەڕانەوە بۆ خود ، بۆ سوبێکت، مێژوو ئۆبێکتێکە/ بابەتێکە بۆ قوڵکردنەوەی سوبێکت/ خود، بابەتێکە بۆ قوڵکردنەوەی خودخوازی ، مێگەلخوازیەکی دیکۆمێنتکراوی مێژوویە نەک بۆ بۆئەوەی بوونی خود بسەلمێنێ ، بەڵکو بۆ ئەوەی خود زیاتر تەنهاتر و ئیندیڤدوالتر و تاکڕەوخوازتر بکات، ئەو ئیندیڤیدوالیەت و تاکڕەوخوازیەی لەگوڵبەهارەوە بیگرە تاوەکو پاڵەوانی چیرۆک و گێڕەوەی سەرەکی و تاوەکو باوکی مێژوو نووس و دایکێکی نیمچە عەیار و ئاشق ، هەموویان چەندە لەنێو مێژوودا دەسوڕێنەوە، بەنێو فەلەکەکانی مێژووی چاڵدێراندا دێن ودەچن، هاوبەشی یەکتری دەدۆزنەوە، ئەوەندەش لەیەکتری دووردەکەونەوە و تاکڕەوی خۆیان قوڵتر و سامناکتر دەبێت.

تێکستەکە مێژوو لەهۆشمەندیەکی مێگەلیەوە، لە هۆشمەندیەکی کۆلێکتیڤیەوە(جەماعی) وە دەکاتە هۆشمەندیەکی تاکڕەوخواز و ئیندیڤوال، ئەمەش کێشەبەندی و ئیشکالیەتی ئیستاکیکی و جوانکاری چیرۆکەکەیە، بەکردنی مێژوو لەشانازیەکی ناسیونالیستیەوە کەئەقڵی جەماعی ، هۆشمەندیەکی مێژووی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کۆلیکتیڤی پێموتوربەدەکرێت بە هۆشمەندیەکی بێگانە و دەرەکی لەخودی ڕێڕەوی مێژوو خۆیەوە. دیارە ئەمەش سیحری ئەدەب و ئیستاتیکیای باڵای گێڕانەوەیە، بەکردنی مێژوو بەجەستیەکی دیکەی جیاواز لەوەی هەیە و ڕووتیبکاتەوە لەهەموو ئەو ووردەکاریانەی کەمێژوونوسان (ڕۆحی میللەتانی) پێدەپارێزن، بە مێژوویەک تاکڕەویەت و خەونی تاکەکەس قوڵبکاتەوەو ڕووداوەکان لە چەندەها ڕەهەندی دیکەدا خۆیان ڕەنگاڵە بکەن، بەشێوەیەک کەهیچ نەمێنێتەوە جگە لەمێژوویەک کەلەتێکستەکەی کارواندا هۆکارێکە بۆ چوونە نێو تایبەتەوە، لەجیاتی ئەوەی وەک ئەوەی باوە مێژوو ڕەهەندێکی کۆمەکگیری بدات بەتایبەت و تایبەت وتاک بخاتەوە نێو مێگەلی کۆمەڵایەتیەوە!. بەپێچەوانەی ئەمەوە کاروان لەچیرۆکەکەیدا چاڵدێران لەکتێبەکانی مێژوو و پرسیاری گەورەی ناسیونالیستەوە دەگۆڕێت بۆ چەندەها گەردوونی پڕگێژەن کەتەنها تاک و خەونی تاک، خەونی گوڵبەهارو مێینەی گێڕەوەی نێو بارەکان و برای گەڕاوە لەشاخەکانی پڕگوناهە وتاوان گەڕاوە و باوکی گۆشەگیری مێژوونووسی پڕ ڕقی شاراوە ، کەدەوێت هەموو ووردەکاریەکانی ژیان ببیستێت ، بەبێئەوەی لەگەڵیاندا بژی ، هەموو ئەمانە گەردوونەکانی تەنهایی ئەو تاکڕەویەن کەخەونە جیاوازەکانیان لەچەند ڕووداوێکدا یەکدەگرنەوە و بەریەکدەکەون ، بەشێوەیەک کە بەریەکەوتنێکن تێکەڵی یەکتر نابن بەڵکو تەنهایی و گۆشەگیریی و لەدواجاریشدا تاکڕەوخوازی یەکتری قوڵدەکەنەوە.

مێژوو لەم تێکستەدا چیدی کارەساتێک نابێت لەدەروە خۆی پاڵخستبێت، خۆی لەنێو ڕابوردوویەکی تۆمارکراودا بوونی هەبێت، چیدی مێژوو کۆمەڵایەتیش نیە، بۆ کۆمەڵ و میللەتیش نیە، بۆ ئەوە نیە ئێمە بتوانین بڵێین : ئاها ئێمە لێرە بووین!، نەخێر بەپێچەوانەی ئەمانەوە مێژوو دەبێتە کردەیەکی ناوەکی ، ناتۆمار و نابەڵگە و نادیکۆمێنت، مەبەستیشمان لەبەکارهێنانی وشەی (نا) ئەوەیە ، کەتۆمارێک هەیە ، دۆکۆمێنتێک هەیە، ڕستەیەکی مێژووی زەق هەیە لەبیرەوەری کۆمەڵایەتیدا، بەڵام فیگورەکانی نێو چیرۆکەکە هەموویان لەهەوڵی دانانی ئەو (نا) و نێگەتیفکردن و ڕەتکردنەوەیەدان لەسەر شێوەی خۆیان، هەر وەک ئەوەی بیانەوێت مێژوو و ببەستنەوە بەڕابوردووی خۆیان، بەشێوەیەکی دیکە قسان بکەم ، بەدەستی ئەنقەست بیشێوێنن، بەمانای لە (نا مێژوویەتیدا) شێوەبازی بکەنەوە.

ئەوەی ناونیشانی چیرۆکەکە دەخوێنێتەوە (شەڕی چاڵدێران) چاوەڕێی دوو وێنەیە، یەکەمیان ڕووداوێکی پەیوەستدار بە چاڵدێرانەوە، دووهەمیشیان فیگورێکی سەرەکی نێرینە کەلەو ڕووداوەدا یاری خۆی کردبێت. تێکستەکە ئەو هەموو نێرخوازیەی ئێمە تێرناکات بەپێچەوانەوە هەموو چاڵدێران لەنێو گێڕانەوەیەکی مێینەدا چاوەڕوانیەکانی ئێمە نشوست پێدێنێت،بەوەی چاڵدێران لەڕووداوێکی بچوک و چەند ڕستەیەکی پچڕ پچڕ و وێنەدا بوونی هەیە ، بەڵام ڕووبەری تەواوی چیرۆکەکە داگیر ناکەن، گەر هاتوو لاوەکیش نەبێش ، بەبەراوردکردن بە گێڕانەوەی هەموو پاڵەوانانی چیرۆکەکە، چیدی ئەو مێژووە ئەو لوتبەرزی وشکۆمەندیەی نامێنێت کەلەخوێندنەوەی مێژوویدا پیاوەبۆزەکانی سیاسەت و مێژوو، وەک بەشێک لە لوتبەرزی پیاوەتی (نێرایەتی) باسیان لێوە کردووە، بەڵکو دەبێت بەگێڕانەوەیەک لەنێو گێڕانەوەی مێینەکانی دیکەدا، گوڵبەهار و مێینەکانی دیکەدا وەک پێشبڕکێی چیرۆکنوسین بۆ ئازاد بوون!، بۆ باڵەفڕەکردن باسی لێوە دەکرێت، [من، **ئەگەر**لە23 ئابی 1514 لەشەڕی چاڵدێران ،لەباکووری ڕۆژهەڵاتی دەریاچەی (ڤان)دا بەدیل گیراوم،ئەوا پیاوانی ئاسایشی سەفەوی بەزۆر لەگەڵ دەیان ژنی دیکەدا ڕاپێچی ئەوێیانکردبووم...]، لێرەدا چیرۆکنووس (ئەگەر) بەکاردەهێنێ، وەک گریمانیەک، بەڵام گریمانەیەکە بۆ گومانکردن لەسەرجەم ڕووداوی سەرەکی چیرۆکەکە، بەمانایەکی دیکە، گومانکردنە لەهەموو، لەهەموو شتێک لەمێژوودا بوونی هەبێت، لەهەموو ڕووداوەکان، مادامەکی هەموو شتێک گریمانەیە، جێگەی قامچیەکانی ئەوزەمەنەش دوای تێپەڕبوونی ساڵەکان و چرچبوونی پێست و ئیشکبوونەوەی جەستەی مێینەیەی کەئاڵۆشی تەماشاکاران و چاودێرانی بەندیخانەکە، ئەوانەی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

وەک مێژوونوسان شارەزان لە پشكنین و ڕاستكردنەوەی بەڵگە ودۆكۆمێنت و حوكمدان بەسەر چیرۆكەكاندا بەپێی پێوەرێكی تایبەت كەخۆیان هێڵەسەركیەكانیان بۆ كێشاوە.
تێكستەكە گومانە لەمێژوونوسان كەخۆیان بە پارێزەری چیرۆكە مەزنەكان دەزانن، گومانە لە هەموو چیرۆكێك نێزیك بێت لە نێرایەتیەوە، هەروەک چۆن مێژووی كوردی گوتارێكی نێرینەیە و پابەستە بە گوتاری مێژوویی شكۆمەندی مێژوییەوە، هەروەک هەموو نێرێک چیرۆكی زاڵی خۆی هەیەو خۆیشی گێڕەوەی سەرەكی چیرۆكەكانی خۆیەتی، ئەمەش ئەم قڵپكردنەوە ئیستاتیكەمان لە كێشەبەندی چیرۆكەكە بۆ دەردەخات، كە نێرایەتی لەمێژوو دەستێنێتەوە، دەیتوێنێتەوە، دەیكات بەپاشكۆی گێڕانەوەی ئەو مێیانەی كەدەیانەوێت چیرۆكی خۆیان بنوسن، نەک لەبەر ئەوەی خەمێكی دیكەی مێژوییان هەیە، بەڵكو دەیانەوێت چیرۆكی مێژوو بخەنە نێو مامەخولەی ووردەكاریەكانی خۆیانەوە، مێژوو ڕووتبكەنەوە لەچیرۆكی نێرینەی خۆی.
لایەنێكی دیكەی جوانی ئەم تێكستە ئەوەیە كە ڕەهەندێكی دیكەی مێژوومان پێدەبەخشێت ، ئەویش ڕەهەندی لەبیرچوونەوەیە، بەچەمكی نیتچەویانە قسە بكەم (نامێژووگەرایی unhistorisch)، نیتچە لە كتێبی (لەبارەی سوود و زەرەدەكانی مێژوو لەژیاندا) ، هەستی مێژوویی بە هەستێكی باڵای مرۆڤ تێدەگات، بەسادەیی بدوێین بەجیاكاریەكی گەورەی تێدەگات لەنێوان مرۆڤ و ئاژەڵ، هەر لەسەرەتای كتێبەكەیدا نیتچە نوسیویەتی
[سەرنجی ئەو مێگەلە بدەن چۆن دەلەوڕێت، بێئاگا لە دوێنی و بێئاگا لەئەمڕۆش..]ل7
فردیریک نیچە: لەبارەی سوود و زەرەدەكانی مێژوو لەژیاندا. دەزگای چاپی ڕیكلامی ئەڵمانی
Nietzsche, Friedrich. Von Nutzen und Nachteil der Historie fuer das Leben. Reclam 1999.
بیرەوەری و گەڕانەوە بۆ ڕابوردوو ساتەوەختی گرنگی مرۆڤە لەگەڵ ژیاندا، بوون لەنێو ڕابوردوودا لەبیرنەكردنی ڕابوردوو ، گەڕانەوەیە بۆ ئیرادەیەک دەیەوێت شوێنای خۆی لەم دنیایەدا دیاری بكات، بەڵام هەر نیتچە لەنمونەی ئەو مێگەلەوە ئاگادارمان دەكاتەوە لە (كاوێژكردنەوەی ڕابوردوو) و نوسیویەتی (مرۆڤێک بەردەوام مێژووگەر بێت ، تەنها لەنێو مێژوودا بژی ، وەک ئەوایە زۆر لەخۆی بكات كەنەخەوێت، وەک ئاژەڵێكە بەردەوام تەنها خەریكی كاوێژكردنەوەیە..)،یاخود (ئەم بێداری و نەخەوتنە لەپلەیەكدایە، كەكاوێژكردنەوەی هەستی مێژووی هەموو زیندەگی وژیانەوەیەک تێكوپێكدەشكێنێت و وێرانی دەكات، لەوانەیە ئەوەی كەوێرانی دەكات مرۆڤێک یاخود میللەتێک ، یاخود كولتورێک بێت...) ئەی نیچە چی لێمان دەوێت، دەوێت ئێمە لەنێوان ڕابوردوو و ئێستادا چی بكەین بەمەرجێک ژیان لەنێو هەردووكیاندا جۆرێكە لەسەندنەوەی ئیرادەلێمان، نیتچە دەڵێت (ئاوەها دەكرێت ئێمە بەبێ یادەوەری بژین، بەڵێ بەختەوەر دەژین وەک ئەوەی لەمێگەلدا بینیمان، موستەحیلە ئێمە بەبێ لەبیرچوونەوە بژین..) ، ئەم دووهێزە هێزی لەبیركردن و هێزی یادەوەری ، هێزێک دەدا بەكولتوری میللەتان كەنیچە لەژێر ناوی (هێزێكی پلاستیكی) كە (مرۆڤ یاخود میللەتێک یاخود كولتورێكە كەتوانای ئەوەی هێزێک لەخۆیدا كۆبكاتەوە و پەروەروەردەی بكات كەڕابوردوو و نامۆ و ناوازەكانی نێو خۆی،ڕیفرۆم بكاتەوە، بیگۆڕێت و بینای بكاتەوە، برینەكان سارێژ بكاتەوە و دۆڕانەكان قەرەبوو بكاتەوە و فۆرمە تێكشكاوەكان جارێكی دیكە فۆرمولە بكاتەوە..) ، بەمانایەكی دیكە نیچە دەیەوێت بڵێت كە كولتور ومیللەتان (لەكاتی خۆیدا ڕابوردوو لەبیربكەن و لەكاتی خۆیشیدا بیریان بێتەوە/بەهەستێكی غەریزەیی پێویستەوە، بزانن كەی مێژووگەرا historisch دەبن و كەیش نامێژووگەرا unhistorisch دەبن ..) هەمان سەرچاوە.
ئەم دەقەی ئێمە باسی لێوەی دەكەین گوتارێكە بۆ لەبیرچوونەوە لەڕێگەی وەبیرهاتنەوە، مێژووگەرایەكە بۆ نامێژووبوونی دنیای كوردی، ئەم دەقە دەیەوێت هەموو شتێک لەبیربكەین، نەک لەبەر ئەوەی لەبیركردن لەخودی خۆیدا ئامانجێكی ئەم دەقە بێت، بەڵكو لەبیركردن گەڕانەوەیەكە بۆ خودی مرۆڤیمان، ئەو خودەی هەمووان لەڕووداوە گەورەكاندا ونی دەكەین، كاتێكیش دەبێتە ڕابوردوو

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

، ئەوسا لەکاوێژکردنەوەیدا ئەوەشمان لێدەستێنێتەوە کە ماوەتەوە لەخودی مرۆڤیمان، ئادۆرنۆ گوتەنی (ئەو تاکخوازیە درەنگە ، ئەوەش ژەهراوی دەکات کەلە تاکخوازیدا /ئیندیڤیدوالیزمدا ماوەتەوە ...)

ئادۆرنۆ / مۆراڵەگچکۆکەکان.چاپی سورکامپ .Theodor w. Adorno. Minima Moralia. SV 1998

ئەو کۆدانەی لەپشت جوانکاریەکانی ئەم دەقەوە وەستاون، هەوڵدانێکە بۆ لەبیرکردن ، بۆ ئەوەی خودی مرۆیمان بدۆزینەوە، بۆ ئەوەی لەنێو کەلێن وپێچەکانی مێژوودا وننەبیتر ئەوەی کەمێژوو لێماندەستێنێتەوە ، لەڕێگەی چیرۆکەکانی خۆمانەوە بیسەنینەوە.

لەبیرکردنی ڕابوردوو مانای ژیانە بەکەرانەترین شێواز، لەهەمانکاتیشدا کاوێژکردنەوەشی دەمانگەیەنێتە ئاستی تێکوپێکشکاندنی کولتوری مرۆیمان، لەنێوان ئەم دوو هێزەدا چیرۆکی خۆمان و گێڕانەوەی چیرۆکەکانمان وەک بوونێکی خاوەن ئیرادە و خەون ئەو هاوسەنگیە ڕادەگرێت کەلەنێوان لەبیرچوونەوەو کاوێژکردنەوەدا یاری شەیتانی خۆی دەکات، بەمانایەکی دیکە دۆزینەوەی تاک و دوورکەوتنەوەی بەچەندەها هەنگاوی ئەقلانی لە قەرەباڵغیەکان(مێژوو/ناسیونالیەت/ خێڵ/ جەماوەخوازی/ حزبو پارتەسیاسیەکان/ کۆمەڵە نەقابی و کۆنگرەکان/ئاهەنگەپڕموجامەلەکان ...هتد)،دۆزینەوەی خودی نوسینە کەتەنها لە تاکڕەوخوازی خۆیدا دەتوانێت بنوسێت و خەون ببینێت و ڕابوردوو شیتەڵبکاتەوە بۆ سەر ئەو ووردەکاریانەی لەقەرەباڵغیەکاندا لەبیردەکرێن.

گوتاری تاکخوازی لەسەرێکەوە لەڕێگەی مێژوویەکەوە(چاڵدێران) خۆی وەدەر دەخات ، بەوەی هەموو ئەو مێژووە و ڕوداووی بەدیلگرتنەکان ، هۆکارێکن، فێڵێکن بۆ هاروژاندنی چیرۆکی تاکەکان، بۆئەوەی تاکخوازی وخەونی خۆیان بدۆزنەوە.

ئەوەی ئەم خوێندنەوەی بۆ ئاسانکردین ئەوەبوو، کەئێمەلەبەردەم چیرۆکنوسێکی بەتوانای خاوەن خەیاڵێکی ئیجگار دەوڵەمەندین بەخوێندنەوەکانی، لەهەمان کاتیشدا ڕەگداکوتانی چیرۆکنوسە بەکوردی نوسینەوە، کوردی نوسینێک بەزمانێکی تەواو جیاواز و تایبەت، لەهەمانکاتیشدا کەئەمەش خاڵێکی سەرنجڕاکێشە لەنوسینەکانی کارواندا، ئەوەیە، کەئەم لەناواخندا ترادیسیۆن وکلاسکیەتی هونەری چیرۆک گێڕانەوەی پاراستووە، کەڕێگە بەخوێنەر دەدات لێکدانەوەی خۆی هەبێت ،لەڕێگەی ئەو پەیوەستگیریەی چیرۆکنووس بە هونەرەکانی گێڕانەوەی کلاسی ـ بەناوەڕۆک و بابەت و کێشەبەندی سەرەکی چیرۆک ، گێڕانەوەی ئەمانە بەزمانێکی تایبەتی پڕ ئیستاتیکاو وشەی تازەو یاری تەکنیک بەبێئەوەی سەرمان لێبشێوێت، ئەمانە هەمووی هۆکاری تێگەیشتنێکن کەلەدواجاردا خوێنەر ئازاد دەکات بۆ چێژلێبینین و تاوتوێکردنی ناوەڕۆکەکان و کەسەکان، ڕێگەدەدات تێکست ئاشکرا بێت بۆ بەخشینی سەربەستی خوێنەر، چاکتر وایە بڵێم بۆ زیاتر قوڵکردنەوەی تاکخوازیەکی پۆزەتیف لەخوێنەردا.

گوتاری تاکخوازی ، گوتارێکە چیرۆکنوسەکانی نەوەی جەنگ ئاشکرای دەکەن، بەپێچەوانەی چارەکەسەدەیەک لەبەمێگەلکردنی مرۆڤی کورد لەڕێگەی ئەدەبێکی خراپەوە، کەتەنها ئەرکی بەجۆشدانێکی هەرزان بوو لەسەر حسابی ووردەکاریە مرۆییەکانمان. لەسەر لیستی لەبیرکرنی خود بوو لەڕێگەی کاوێژکردنەوەی شکۆی مێژوویەکی تەمو و مژاوی و بەسەرچوو. لەسەر لیستی ونکردنی هەموو خەونێک لەژێر بەهانەی خەونە مەزنەکان، لەسەر لیستی بیرکردنی خودێک بەمەش نەک بەتەعبیری ئادۆرنۆ تاکخوازی ژەهراوی دەکات ، بەڵکو خودی مێژوو و مێژووگەرایش بەرەو تێک و پێکشکاندن پەلکێش دەکات ....

ئیسماعیل حەمەئەمین

ئەڵمانیا ـ نوربێرگ

Montag, 3. Januar 2005

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

1

سەرچاوەکان

1 کاروان کاکەسوور: ڕۆژمێری چاڵدێران. ماڵپەڕی ماڵێك لەئاسمان 2004.

2 فردیریك نیچە: لەبارەی سوود و زەرەدەکانی مێژوو لەژیاندا. دەزگای چاپی ڕیکلامی ئەڵمانی .
Nietzsche, Friedrich. Von Nutzen und Nachteil der Historie fuer das Leben. Reclam 1999.

3 ئادۆرنۆ / مۆراڵەگچکۆکەکان.چاپی سورکامپ **Theodor w. Adorno. Minima Moralia. SV 1998**

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com